TONSÄTTAREN

Nr 3 | 2012 FÖRENINGEN SVENSKA TONSÄTTARE



Vad händer med musikradion?

Tänk på frekvensen!

Mossigt på operan?

Nordiska musikdagar i Stockholm



Martin Q Larsson
ordförande

Internationalisering i praktiken

I REGERINGSKANSLIETS skrift *Kulturlivets internationalisering* från 2006 skriver dåvarande kulturminister Leif Pagrotsky »Jag vill att det svenska kulturlivet ska andas i takt med världen. Jag vill också betona ömsesidigheten – det är precis lika viktigt att vi är öppna för internationella intryck som att vi själva kommer ut och visar upp oss.«

En av grundförutsättningarna för att försörja sig på att skapa musik i Sverige är tillgången till en potentiell internationell marknad. Att få sin musik framförd här och var i världens hörn, på konserthus, festivaler eller kammarsammanhang bidrar kraftigt till såväl ekonomisk som konstnärlig utveckling. Likaledes är det av stor vikt för samhället att Sverige inte förblir en liten provins i utkanten av Europa, utan tar del i aktuell kultur från fjärran och nära.

UNDER VÅREN firade svensk populärmusik triumfer i Baku. Den stora vinsten var egentligen inte att Loreen vann, utan att 10 av 26 bidrag var komponerade av svenska upphovsmän. Svensk popmusik är sedan lång tid ständigt spelad runtom i världen och har lett till att vi är ett av världens tre nettoexporterande länder. När det gäller konstmusiken är förhållandena dock annorlunda. Vi har förvisso ett par fixstjärnor på den internationella tonsättarhimlen, och flera svenska tonsättare har tillfälliga utländska framgångar, men det stora flertalet agerar uteslutande på en svensk marknad. Det finns heller inte särskilt många tillfällen att få höra ny utländsk konstmusik i Sverige utanför Spotify. Trots avsaknad av till exempel filmens och litteraturens problem med översättning eller lokala specialkunskaper, är musik i allmänhet mycket bra på att respektera nationsgränser.

PAGROTSKY VAR handelsminister innan han hamnade på Kulturdepartementet och idag är det just handelsministern som tydligast driver frågan om kulturlivets internationalisering, givetvis med en slagsida åt just handel med kultur. Det är lysande att Konstnärsnämnden inför ett nytt program för konstnärsutbyte och Musikverket en strategi för internationellt arbete, men resultatet blir lätt spridda skurar som snabbt torkar. Är det inte dags att damma av den utmärkta Internationella kulturutredningen från 2003, och samordna satsningarna i en Internationell kulturfond, en fristående aktör att bygga och stödja en långsiktig internationell kulturpolitik. För att tillförsäkra svenska medborgare tillgång till färsk internationell musik, liksom färsk svensk musik till resten av världen.

I väntan på den dagen erbjuder Föreningen Svenska Tonsättare färsk musik från Norden, 10–13 oktober i centrala Stockholm, för att göra Sverige lite mer till en del av världen. ■

Martin Q Larsson
ordförande

Inspirerande, men sen då?



Anna Hedelius
redaktör

DET ÄR OERHÖRT inspirerande att leda en konstnärlig verksamhet, deklarerar Kungliga Operans vd Birgitta Svendén i sitt *Sommar i P1*. Kul, tänker jag, där jag ligger på Ölandsstranden och slölyssnar på den före detta operasångerskans odyssé mellan Wagnersk nakensång i Bayreuth och utmaningar på Metropolitan i New York.

Svendén är den första kvinnliga chefen i Operans historia och berättar vidare om sitt oerhört inspirerande uppdrag – att leda ett teaterhus med spets och bredd, ett hus som är nyskapande och samtidigt bevarar en tradition. »Bland annat ska vi beställa nya operor« säger hon.

Beställa nya operor – det låter i linje med vad vi brukar tala oss varma för här i *Tonsättaren*. Släppa fram de nya uttrycken, de nya tonsättarna vid sidan om de gamla döda gubbarna – Wagner, Verdi, Mozart. Medan Alma Mahlers *Ich wandle unter Blumen* spelas, myser jag.

Men så slutar musiken och Birgitta Svendén tar till orda igen:

»Sen undrar jag vem som blir den första att skriva en ny opera där kvinnan får huvudrollen, är den starka, den som överlever och styr utvecklingen och inte blir ett offer.«

Precis så säger hon. Fru Svendén är vd på Kungliga Operan, har statens uppdrag att beställa nya operor, men funderar över vem som ska skriva en opera där en stark kvinna får huvudrollen. Det är bara en sak jag undrar – är det inte hennes jobb att beställa den?

I det här numret av *Tonsättaren* funderar vi över varför operarepertoaren påfallande ofta behandlar historiska teman. Vi undersöker frekvenser och har talat med kanalchefen på P2 om de kommande förändringarna i musikradion. Dessutom presenterar vi programmet för Nordiska musikdagar, som går av stapeln i Stockholm i oktober.

En god stund med *Tonsättaren*
önskar

Anna Hedelius
redaktör



FOTO: MATTIAS AHLM

TONSÄTTAREN
fst FÖRENINGEN SVENSKA TONSÄTTARE

Tidningen Tonsättaren ges ut av Föreningen Svenska Tonsättare och kommer ut med fyra nummer per år. Tidskriften är gratis. Vill du börja prenumerera, sluta prenumerera eller annonsera, vänd dig tillnedanstående adress och telefon eller till kansli@fst.se. Lyssna till ny musik på www.composersradio.com • Postadress: FST, Box 17092, 104 62 Stockholm • Besöksadress: Hornsgatan 103, 13tr, Stockholm • telefon: 08-783 95 90 • fax: 08-783 95 40 • hemsida: www.fst.se • ansvarig utgivare: Martin Q Larsson • martinq@fst.se • redaktör: Anna Hedelius • tonsattaren@fst.se • formgivning: Adam Herlitz • omslag: *The Elephant Man,* Norrlandsoperan • omslagsfoto: David Lundmark • tryck: Grafiska Punkten • 0470-700 700 • ISSN 2000-7485

Rustar du för strid eller vill du spänna av? Tänk på frekvensen! Konsertmästaren Maria Lindal och sångaren Ebbot Lundberg är två som har stämt ned – för harmonins skull.

Bra vibrationer

TEXT • DITTE HAMMAR



Sångaren Ebbot Lundberg har gått igång på lågstämd musik och tror att lägre frekvenser kan besitta helande krafter.

FOTO: LIVE NATION

> **”Kanske finns det en musikalisk aspekt av dissonansen i världen just nu. Kanske finns en frekvens som är den rätta.”**
>
> EBBOT LUNDBERG

DROTTNINGHOLMSTEATERN déjeunersalong möts en barockexpert och en popmusiker för att diskutera fenomenet lågstämd musik. De sysslar med helt olika musikgenrer, men har funnit varandra i sitt intresse för vad stämhöjden gör med upplevelsen av musik. Drottningholmsoperans konsertmästare Maria Lindal har länge spelat på en barockfiol med sensträngar, stämd för att matcha orkesterns blåsinstrument i 430 hertz. Ebbot Lundberg, sångare i bandet Soundtracks of our lives, är mera nyfrälst, han upptäckte den lågstämda musiken först för ett drygt år sen.

– Det är det här med att det vibrerar på ett helt annat sätt, berättar Ebbot Lundberg. Det bara flyter.

Övertoner och ovanliga färger

Maria Lindal inleder det hela med att stämma ner sin fiol från 440 hertz till 432. Ebbot Lundberg hjälper till och håller i hennes telefon, som just nu fungerar som stämgaffel. Stränginstrument och sång är ju relativt lätta att ändra stämningen på, men blåsinstrument och orglar är desto svårare. För att instrumenten ska kunna fungera tillsammans gäller det att komma överens om vilken frekvens som ska gälla, men det har inte alltid varit självklart. Fortfarande finns det olika åsikter om vilken stämhöjd som är den bästa. Redan på 1800-talet ville tonsättaren Giuseppe Verdi införa 432 hertz som standardtonhöjd, men sedan 1955 är den internationella ISO-certifierade standarden för tonen A 440 hertz.

– När man sänker stämningen på en fiolsträng får den helt andra och flera övertoner, förklarar Maria Lindal. Det blir en helt annan övertonsserie, en annan harmoni. Detta gäller särskilt om man spelar på sensträngar, som i sig själva har en naturligare övertonserie än stålsträngar. Det blir andra färger i klangen, man kan färga harmoniken på ett annat sätt. Det här var något som man experimenterade med under barocktiden och den wienklassiska tiden, till exempel just här på Drottningholm, berättar Maria Lindal.

Musikalisk dissonans i världen

Ebbot Lundbergs intresse för lågstämd musik började när han läste om försök att hitta rätt tonhöjd för att hetsa upp soldaterna inför strid under andra världskriget. Han började forska i det här med frekvenser. När han blev tillfrågad att skriva musik till en väns konstutställning testade han att spela in musiken i 432 hertz.

– Det var någonting som hände, berättar Ebbot Lundberg. Jag kunde plötsligt hålla ut tonerna dubbelt så länge. Allt blev mycket enklare och det gick oerhört snabbt att spela in musiken i just den frekvensen.

Sedan dess har han fortsatt att utforska olika tonhöjder, men hittills lutar han åt att just 432 hertz är bäst. Han har nyligen släppt en soloskiva som är inspelad på 432 hertz, *There's only one of us here*, och jobbar just nu på ytterligare en skiva i samma frekvens, med bandet The New Alchemy. Han ser ett samband mellan musiken och tidsandan, att både samhället och musiken idag är alltför stressade, strängarna alltför hårt spända, både inuti och utanför.

– Kanske finns det en musikalisk aspekt av dissonansen i världen just nu. Kanske finns en frekvens som är den rätta. Just 432 hertz anses ha transcendentala egenskaper, berättar han.

Egga upp med högre frekvenser

Ebbot Lundberg och Maria Lindal är överens om att olika stämton skapar olika sorts känslor. En lägre frekvens lugnar ner och en högre ger mer energi.

– Vissa kulturer föredrar en lugnare svängning i sitt musicerande, andra vill dra upp det; tyskarna har till exempel alltid varit förtjusta i att pressa upp stämtonen, säger Maria Lindal.

Ebbot Lundberg tar ett exempel från den nutida musiken; det framgångsrika svenska DJ-kollektivet Swedish →



FOTO: ELIASGAMMELGÅRD

Ebbot Lundberg och Maria Lindal diskuterade frekvenser på Drottningholms slottsteater.

House Mafia.

– De är ju otroligt kända och det som gör att det fenomenet har blivit så stort är ju att de höjer frekvensen, förklarar han. De försöker hitta punkten när folk blir som »galnast«.

Vibrationer och svängningar har använts på olika sätt i historien. Maria Lindal berättar om när Drottningholmsteatern byggdes.

– Då gick man omkring här med pendlar, man ville hitta den perfekta harmonin och utgick från svängningar.

> **”När man sänker stämningen på en fiolsträng får den helt andra och flera övertoner.”**
>
> MARIA LINDAL

Mick Jagger anhängare

Ebbot Lundberg tänker fortsätta att utforska hur svängningarna påverkar oss.

– Jag kommer att driva det här till någon slags vansinne, berättar han. Jag har upptäckt att på de låtar där tonen tidigare ofta brukar brista för mig – om det nu är ett C eller A, eller kanske ADHD... så händer inte det när vi stämmer om till 432 hertz. Det flyter på och blir klockrent och man kan använda luften på ett annat sätt.

Det går inte att ta miste på hans fascination för musik spelad och sjungen i 432 hertz.

– Det är någonting som gör att man tappar bort sig, man behöver inte ens tänka. Väldigt konstigt, men det är en underbar känsla. Jag har hamnat i ett sorts embryostadium vad gäller detta, men jag kommer att fortsätta på den linjen. Och flera med mig, Mick Jagger är en av dem som har anslutit sig, berättar Ebbot Lundberg.

– Om det är så att den typen av frekvens skulle fungera som en sorts helande kraft, då känner man ju att »ok, nu fyller jag en funktion här«.

Hur är det då med ännu lägre stämningar? Maria Lindal hänvisar till Bach, vars musik ofta spelas en halvton lägre, alltså i 415 hertz.

– Han höll ju på mycket med symboler och numerologi och hans symbolik i tonartsbytena blir något helt annat i den stämhöjden än i 440. Det är något som man som musiker upplever väldigt starkt, säger hon.

– Jag gillar också det där dunkla med 415 hertz, fyller Ebbot Lundberg i. Det blir som en tyngre densitet och det tilltalar mig mycket, men människor kan ju få ångest av det också, det kan vara lite skrämmande. Det blir mäktigare, man går in i en kyrka och hör något som låter väldigt lågt, kraftfullt och ja... tyskt.

Universums grundton

Nu när du upptäckt det lågstämda, hur är det då att lyssna på musik i 440 herz?

– Det går inte, skrattar Ebbot Lundberg. Nej, men den musiken finns ju där, den har man ju vuxit upp med, jag tänker inte på det så mycket faktiskt. Däremot när man framför musik, då blir det en helt annan känsla.

– Just det här med 432 – om det skulle vara någon sorts grundton i universum, då blir det magi på något sätt; då vill man gärna se vad man kan göra med det. Det blir något alkemiskt i det hela, avslutar Ebbot Lundberg ■

Vilken frekvens föredrar du?

Johannes Bergmark

– Att en viss frekvens skulle skapa magisk harmoni hos alla tycks mig som ogrundat trams. Det är i så fall fråga om en form av placebo; tror man att det är bra så känns det förstås genast bättre – något som kan vara nog så viktigt för en konstnär, men man ska inte glömma att detta är på en strikt subjektiv nivå.

Vad man gillar och känner sig »harmonisk« med är relativt till ens personliga, historiska, ideologiska och sociala utveckling, medvetet eller ej. Det är varierande mellan person, behov, funktion, tid och situation. Vad som väcker skönhetskänsla, sporrar fantasin och äventyrslustan är ingen fixerad formel, man får pröva, leta och låta sig överraskas. För mig tycks sinuskluster såväl som slappa, knarriga eller rostiga strängar spelade på med en plastkniv öppna spännande världar! Och deltonerna i en sågklang är ett helt annat kapitel än »naturtonerna« (och naturligtvis lika »naturligt«)! Däremot blir jag galen om jag måste höra på newage-harmoni med klichéartade panflöjter, tibetanska skålar, fingercymbaler och didjeridoos, dränkta i floder av reverb, alltför länge.



FOTO: YUZURU MAEDA

Reine Jönsson

– Jag gillar alla frekvenser och olika sätt att stämma. En viktig fråga är hur just det instrumentet är byggt och vilken stämning som passar bäst. Jag tror att det är viktigare vad instrumentet är byggt för än något »absolut« hz-tal.

Just nu skriver jag på en föreställning med bland annat en renässansharpa, blockflöjter, viola da braccio (fiddla), ducian, renässanstrombon, teorb och basgamba. Rent pragmatiskt funderar jag (tillsammans med musikerna i Mare Balticum) på en kompromiss – stäm ned teorben en helton (genom att byta strängar för att få en bra klang) så att dulcianen (en modern kopia) kan få spela sin bästa stämning, dvs 440 hz.



På så sätt blir det en blandning mellan olika stämningar och jag som tonsättare får betrakta några som transponerande instrument. Så gjorde jag i operan *Cecilia och Apkungen*, där jag blandade barockinstrument och moderna instrument.

Fast för lyssnaren undrar jag om inte temperaturen och luftfuktigheten i lyssningsrummet betyder väl så mycket för upplevelsen. Ett för varmt rum gör saker med förmågan att koncentrera sig och njuta av ett aldrig så bra framförande med perfekt stämning i rätt hz-tal.



NORDISKA MUSIKDAGAR

10-13 OKT 2012

Upplev hur ljudet förvandlar Slussen, Musikaliska, Hallwylska och Skeppsholmen

WWW.NORDICMUSICDAYS.ORG

Fyra dagar av ny musik av femtio nordiska tonsättare. Fyra dagar med musikaliskt drama, okonventionella instrument, happenings och uttrycksfulla röster på tre utvalda och unika platser i staden. Musik för nyfikna. Det är Nordiska Musikdagar 2012.

NORDISKA MUSIKDAGAR 2012-KLINGDIKT

NORDISKA MUSIKDAGAR är en av världens äldsta festivaler och den första arrangerades i Köpenhamn redan 1888. Nordiska Musikdagar sätter kompositörerna och deras verk i fokus och innebär ett lysande tillfälle för publiken att under några koncentrerade dagar få höra den mest spännande samtida musiken i Norden i sällskap med några av de bästa ensemblerna och solisterna.

SLUSSEN, HALLWYLSKA MUSEET och Berg/C.F.Møller arkitektkontor är några av de mer oväntade spelplatserna när festivalen nu kommer till Stockholm. Själva Slussen kommer att skildras i toner och det blir också konserter på bland annat Debaser, normalt spelplats för rock och pop. I Hallwylska museet flyttar festivalen in med några konserter. På Skeppsholmen blir det musik i Eric Ericsonhallen men också på Moderna museet och i Kulturfyren. Musikaliska på Nybrokajen bjuder på musik i stora salen men även i andra delar av huset. Det blir också workshops och seminarier av olika slag under festivalen.

– Nordiska Musikdagar 2012, under rubriken KLINGDIKT, vill överraska, bjuda på oväntade kombinationer av ljud och platser, rum och musik, säger festivalens konstnärliga ledare Catharina Backman.

– Nordiska Musikdagar vill ge dig nyskriven musik men också det levande framförandet, den sceniska upplevelsen av det du hör, de tonsatta texterna och handlingen i tonerna, det som skapas i stunden och försvinner, klangen i orden och bilderna i ljuden ■

Läs mer på
www.nordicmusicdays.org

PROGRAM

ONSDAG 10 OKTOBER
MUSIKALISKA

19.00 Stora salen
■ Rasmus Zwicki, *Unfinished Symphony*
Áki Ásgeirsson, *284°*
Leilei Tian, *Xiu III*
Jon Øivind Ness, *An den langen Lüssen*

20.45 /21.45 Läktaren
■ Toke Brorson Odin, *Ambulance-Helikopter*
Jukka Ruohomäki /Petri Sirviö, *Bourgeoise and Proletareans*
Anders Nilsson, *Urworthe. Orphisch*

20.45 /21.45 Stallet
■ Timothy Page, *Toccata (2012) for halldorophone, clarinet and electronics*

→ Hanna Hartman, *Circling Blue*
Nicolai Worsaae, *Du hast gesagt*

22.30 Stora Salen
■ Malin Bång, *turbid motion*
Fabian Svensson, *Toy Toccata (in Black and White)*
André Chini, *Enfin Pucelée par le Poivre!*
Uruppförande

TORSDAG 11 OKTOBER
SLUSSEN

13.30–18.00 Berg arkitektkontor
■ Ewa Jacobsson, *Breathing house II – installation*

14.00–15.30 Stadsmuseet Skolsalen
■ Syntjuntan (workshop)

15.00 Stadsmuseet, café (Röda rummet)
■ Dagen efter-samtal med Dag Franzén

15.30 Rysstorget
■ Stefan Klaverdal, *Common music*

19.30 Slussen
■ Åsa Stjerna, *Avstånd/Närheter=Slussen*

20.15 Debaser
■ Niels Rønsholdt/Signe Klejs, *Racer*
Jenny Hettne, *Reed, chanting*
Pelle Gudmundsen-Holmgreen, *Last Ground*

21.30/22.00 Stadsmuseet
■ Syntjuntan & syntkretsen, *Slussen 12.00–12.15* uruppförande

22.45 Debaser
■ Wayne Siegel, *Two Hands (not clapping)*
Natasha Barrett, *Crack*

23.30 Debaser
■ vinyl -terror & -horror

FREDAG 12 OKTOBER
MUSIKALISKA OCH HALLWYLSKA MUSEET

14.00 Musikaliska, seminarium
■ Att integrera komposition i undervisning, presentation, debatt och musik

16.00 Kulturens bildningsverksamhet, Linnégatan 14
■ Dagen-efter samtal med Dag Franzén

19.00 Musikaliska, Stora salen
■ Olli Koskelin, *Goings*
Hafdís Bjarnadóttir, *Krónan*
B Tommy Andersson, *The Secret of Eros*
Minna Leinonen, *Intre*
Madeleine Isaksson, *Isär*

20.30/21.30 Hallwylska museet
■ Herman Vogt, *Piano Trio*
Sten Sandell, *music inside the language – the trio!*

20.30 Musikaliska, Stallet
■ Helena Tulve, *North Wind, South Wind*
Tatiana Kozlova, *Muutlik*
Märt-Matis Lill, *Sappho´s Fragments*

21.30 Musikaliska, Stallet
■ Ülo Krigul, *Die ernste Wandlungen*
Helena Tulve, *Silmaja*
Tatjana Kozlova, *Tightrope walker*

22.30/22.45/23.00 Musikaliska, Hildegardrummet
■ Simon Löffler, *a*

LÖRDAG 13 OKTOBER
SKEPPSHOLMEN

11.00–15.15 Kulturfyren
■ Workshop i instrumentbygge

12.30/13.30/14.30 Moderna Museet
■ Krister Hansén, *Rhyme or Resistance?*
Lars Kynde, *Elephant Heart ur Composition Machine No 4*
Jexper Holmen, *Lullabies*

13.30/14.30 Audiorama
■ Haraldur Sveinbjörnsson, *Ariel II*
Veli Kujala, två satser ur *Hyperchromatic Counterpoint*

13.30/14.30 MDT
■ Lasse Schwanenflügel Piasecki, *Let Me Wither In Your Sight*
Henrik Strindberg, *Femte strängen*
Jan Martin Smørdal, *»less-sense«*

15.00 Kulturfyren
■ Dagen efter-samtal med Dag Franzén

15.45 Kulturfyren
■ Konsert med de medverkande från instrumentbyggarverkstaden

16.30 Eric Ericsonhallen/Skeppsholmskyrkan
■ Lasse Thoresen, *Op. 42*

18.00 MDT
■ Dansperformance, *Variations on closer*

20.00 Eric Ericsonhallen/Skeppsholmskyrkan
■ Magnus Bunnskog, *beställningsverk*
Matthew Whittall, *Shiki*

SÖNDAG 14 OKTOBER

11.00 Kulturens bildningsverksamhet, Linnegatan 14
■ Dagen-efter samtal med Dag Franzén

Med reservation för ändringar

FOTO: ANNA HEDELIUS



Konstnärliga ledaren Catharina Backman har satsat på en festival med bredd.

> **”Nordiska musikdagar vill överraska, bjuda på oväntade kombinationer”**
>
> CATHARINA BACKMAN

I förra numret av Tonsättaren räknade vi kvinnliga upphovspersoner på operan. Det fick librettisten Leif Janzon att börja fundera!

»Kvinnan ska ta ledningen och makten«

TEXT • LEIF JANZON

OPERAN ÄR EN KVINNLIG konstform. Starka känslor, öppet utlevda. Medvetenhet om alla jagets möjligheter att ta gestalt: kläder, smink, omformning av kroppen. Vältaligt kroppsspråk, mångtydiga tonfall. Känslighet för andra människors uttryck, inte minst de outsagda. Därför ska kvinnan ta ledningen och makten på operan.

2012 blev »operasexismens« år. Inga strider, alla överens, bara angrepp:
1) repertoar, 2) libretti, 3) tolkningar

Repertoaren var – som vanligt – enklast att lyfta fram: för n-te gången påpekades det att den mesta musikdramatiken är skapad av män. Problemet är att de ansvariga på Sveriges operahus inte gör någonting åt detta. Tre av våra tyngsta institutioner – Kungliga Operan, Göteborgsoperan och Folkoperan – har sedan länge kvinnliga chefer. Dessa tre hus spelar på som vanligt, med någon enstaka kvinnlig librettist involverad. Men visst satsar väl de tres gäng framåt? På verk av kvinnliga tonsättare? Ständigt upplyses om att Kungliga Operan, numera med kvinnlig chefsdramaturg, har beställt verk av Karin Rehnqvist och Victoria Borisova-Ollas. När får vi egentligen se dem? Denna bristande handlingsvilja är oacceptabelt osolidarisk: Planera in kvinnors beställda verk i repertoaren, visa att ni tänker spela dem!

Vad man gör på Göteborgsoperan vet jag inte, men är det något så inte går de ut med det, inte ens på Facebook. Folkoperan spelar i många givar ut hbtq-kortet. Men på det kortet syns aldrig någon kvinnlig tonsättare.

Ett förslag till dessa tre institutioner: Beställ till exempel tre verk av tre svenska kvinnliga tonsättare – jag kan nämna minst ett halvdussin intressanta – att uppföras inom en treårsperiod. Skyll inte på att det kostar, säg bara: Självklart kommer vi att göra allt för att spela kvinnliga tonsättares och librettisters verk!

LIBRETTI ÄR TACKSAMMA att peka ut som härdar för sexism. Där brukar man räkna genus i rollistorna. Enkelt det också. Klassikerna, från Mozart till Stravinskij, är svåra att göra något åt. Barockoperan, med sin historia av kastrater, brukar gå att queertricksa med. Samtida verk borde kunna upprätta en annan ordning. Det har jag själv försökt: *Trädgården* (1999, musik Jonas Forssell) hade sju kvinnoroller, tre män – Magnus Florins förlaga en (1) kvinna; *Batseba* (2008, musik Sven-David Sandström) hade åtta kvinnoroller, tre män – Torgny Lindgrens roman tre kvinnor, många män. Ingen anklagar väl dessa seriösa författare för sexism? För ett beställt libretto åt Operan, om en kvinnlig Faust (6 d, 4 h), insisterade jag på, och fick, en kvinnlig tonsättare: Catharina Backman.

Jag vet inte hur andra nyskrivna operors kvinnorepresentation ser ut. Upp till bevis! Men jag vet att kritikerna och sexismbekämparna sällan tar upp aspekten rollfördelning.

Operasexismens (just nu) mest förargelseväckande dimension är kritikerdriven, nämligen tolkningarna. Att det rasas över manliga regissörers sexistiska tilltag med klassiker är begripligt. Där sitter ju kritikerna med stor kunskap om verken, har sett dem många gånger.

Men nya verk? Jag vet icke en enda kritiker som läste librettot till *Batseba* (för att sedan påpeka regissörens inadekvata tolkning). De få svenska operor som uruppförs bedöms alltid utifrån tolkningarna – ingen vet/bryr sig om vad som egentligen skrivits. Det drabbar inte minst tonsättarna.

There's always more than meets the eye – därför måste operakonsten ses med ny, inte bara manlig eller kvinnlig, blick. Se människan! ■



FOTO: DAVID LUNDMARK



Opera byggd på kända

De ämnen som avhandlas i svensk opera har ofta hundratals år på nacken.

I samtal med librettisten Kerstin Perski och Carl Unander-Scharin reder vi ut varför.

SVENSK NYSKRIVEN OPERA behandlar påfallande ofta historiska teman. Det visar en undersökning *Tonsättaren* har gjort. Femton nyskrivna operor för vuxna har de senaste fem säsongerna spelats på de större svenska operahusen (Göteborg, Stockholm, Malmö, Folkoperan, Umeå, Vadstena). Swedenborg, Goya, och gammaltestamentliga Batseba är ämnet för tre av dem.

– Det är sannolikt för att det är enklare att koncipiera något som är bekant, för både publik och beställare, än att göra något som är helt okänt, menar tonsättaren Carl Unander-Scharin.

Librettisten Kerstin Perski tror att det beror på att det kan vara svårt att hitta berättelser där det »behövs musik« i vår samtid.

– Opera måste vara större än livet. Det går inte att sjunga opera vardagligt. Teman ur historien har ofta större resonans och kopplingar till det mytiska, menar hon.

Kan det vara så att vår moderna, splittrade tillvaro helt enkelt inte är lämpad att göra opera av?

– Vår moderna splittrade tillvaro är nog inte så olik varken antikens tillvaro eller 1600-talets, tror Carl Unander-Scharin. Bra konst skapar aha-upplevelser och känslor av samhörighet – och i operakonsten sker detta ofta i kontakt med det fasansfulla.

Carl Unander-Scharin har skildrat både teman från historien, som den antika *Lysistrate* eller *Byrgitta* om den heliga Birgitta, liksom moderna teman som psykvård i *Tokfursten* och sömnproblem i *Sömnkliniken*.



FOTO: KUNGLIGA OPERAN



FOTO: MALIN ARNESSON

Från vänster – *The Elephant Man* på Norrlandsoperan, *Opera Mecatronica* på Kungliga Operan och *Sömnkliniken* på Göteborgsoperan.

teman

TEXT • DITTE HAMMAR

– Samtiden finns inom oss alla hela tiden. För att bli inspirerad har jag valt ämnen som känns gripande av ett eller annat skäl – och det har mer med min personlighet at göra, än med min känsla för vad som kan upplevas som aktuellt, berättar han.

Mest nöjd blir Carl Unander-Scharin över de ställen i hans operor som gripit lyssnaren och som gripit exekutören.

– Det är utan undantag de ställen där jag varit gripen själv när jag komponerat.

Logiskt att sjunga starka känslor

Kerstin Perski har också behandlat teman från olika epoker i sina verk. Hon letar efter historier där det finns en mytisk dimension som motsvarar operamusikens expressivitet.

> **”Opera måste vara större än livet. Det går inte att sjunga opera vardagligt.”**
>
> KERSTIN PERSKI

– För att vara ett operaämne måste det vara stort rent känslomässigt. Det måste vara så starka känslor så att det blir känslomässigt logiskt att personerna är tvungna att brista ut i sång.

Hennes opera *Vargen kommer* från 1997 handlar om en man som tar dagisbarn som gisslan. Det började med att hon och tonsättaren Hans Gefors läste en tidningsnotis om hur en kvinna lyckades hålla en kidnappare i schack. För Kerstin Perski är det viktigt att hitta en koppling mellan det samtida och något universellt, mytiskt, uråldrigt. Någonting bakom det yttre händelseförloppet.

– Opera handlar mycket om inre, känslomässiga förlopp. När jag arbetade med *Vargen kommer* hämtade jag till exempel näring ur Jeanne D’arc-myten.

Opera är en gammal konstform med en lång och ärevördig tradition. Hur förhåller man sig till det som upphovsperson idag?

→

– Jag försöker inte följa traditionen om hur man »ska göra« när man sätter upp opera. Däremot finns ju många hantverkskrav som man måste följa, texten måste kunna sjungas och musiken måste få ta sin tid, säger Kerstin Perski.

Carl Unander-Scharin vänder sig mot bilden av opera som en traditionstyngd konstform som skulle kräva svulstig, romantisk musik.

– Operan är till själva sitt väsen nyskapande – från de första verken på tidigt 1600-tal till nutid, menar han. Att se operakonsten som ett museum är därför fel. Operan ska och måste ständigt omskapas och omdefinieras, men detta måste ske med en historisk förståelse, inte minst för det specifika vokala uttryck som vi kallar »operasång«.



FOTO: ANDERS MATTSSON

Till *Vargen kommer* hämtade Kerstin Perski näring ur Jeanne D'arc-myten.

Musikalisk orkesterdräkt

Den musikaliska trenden idag inom nyskriven opera beskriver Carl Unander-Scharin som ett spektrum från modernism till ett musikal-idiom. Själv upplever han att han har samma musikaliska estetik nu som för 20 år sedan.

– Men på den tiden skulle jag aldrig kunnat tänka mig att komponera för det som jag då upplevde som en »traditionstyngd och mossig sak«, det vill säga en symfoniorkester, berättar han. Nu har jag vant mig vid detta och lärt mig att omforma mina musikaliska idéer till orkesterdräkt. Det är nog den största förändringen för mig.

I våras visades Åsa och Carl Unander-Scharins projekt *Opera Mecatronica* på Kungliga Operan. Det är en kombination av utställning och föreställning, där bland annat dansande robotar och sjungande träd uppträder tillsammans med sångare.

– *Opera Mecatronica* är en ny form av operaverk. Under ett mångårigt arbete laborerade vi som är upphovsmän/ kvinnor med skärningspunkter mellan teknologi och teknik, och skapade ett verk i ständig utveckling.

Kan man gestalta mänskliga känslor med elektroniska ljud?

– Jag ser elektroniken som det sena 1900-talets tillägg till klangvalörerna – ungefär på samma sätt som orkestern utvecklats bit för bit från 1500- till 1900-talet. Självklart både kan och bör detta göras.

Människan skapar framtiden

För framtiden arbetar Carl Unander-Scharin med operan *The Elephant Man* som sätts upp på Norrlandsoperan i oktober. Till den har han initierat skapandet av ett helt nytt elektroniskt instrument.

– Det kallas »The Throat« och kommer att användas av huvudrollsinnehavaren – just för att kunna gestalta det oerhört specifika röstliga handikapp som »Elefantmannen« Joseph Merrick hade.

– Jag är djupt fascinerad av den sjungande, dansande, uttrycksfulla mänsklighetens oerhörda möjligheter. Människan skapar själv sin framtid – något som vi ofta glömmer när vi ser på tillvaron som något förutbestämt och ödesmättat. Genom konsten kan vi fördjupa oss i både positiva och negativa föreställningar om den mänskliga tillvaron. Operakonsten är sällsynt lämpad för detta då den är så mångfacetterad, men i grund och botten bygger operakonsten på den sjungande, dansande och uttrycksfulla människans möjligheter ■

Läs också vår artikel om genusperspektivet i nyskriven opera i Tonsättaren 2.2012. Till denna text ska ***Guldringen*** *av Carin Bartosch Edström (text Kristian Benkö) föras till listan över nyskrivna operor med kvinnlig tonsättare.*

ILLUSTRATION: ADAM HERLITZ



P2 i förvandling

TEXT • SOFIA NYBLOM

Vad händer i P2? Under sommaren bredde en oro ut sig för att favoritprogram skulle försvinna från tablån och den smalare musiken komma på undantag. Men kanalchefen Elle-Kari Höjeberg lugnar. Det finns ingen anledning att befara att den samtida, nyskrivna musiken ska försvinna ur kanalutbudet.

VÄNNER AV musikkanalen P2 drog öronen åt sig när tidningsrubriker larmade om stort kommande förändringar i tablån. Några av profilerna på kanalen hade slagit larm om drastiska nedläggningar, vilket resulterade i en artikel i *Dagens Nyheter*, som slog fast att klassisk, västerländsk musik av manliga tonsättare skulle få bre ut sig på bekostnad av smalare genrer och kvinnliga tonsättare. Med tanke på att kanalen rätt nyligen satsade på att öka andelen musik komponerad av kvinnor, och dessutom nyss tillsatt en ny kvinnlig chef för SR Live, förvånade rapporten den kritiske läsaren. *Tonsättaren* kontaktade därför kanalledningen och fick en mer nyanserad bild av framtiden i P2.

Ett mer begripligt utbud

Det hela började med att P2-ledningen påannonserade ett nytänk kring hur kanalinnehållet paketeras, och hur enskilda programpunkter presenteras. Med lanseringen av en ny chef för SR Live, mångåriga producenten och programledaren Maria Eby von Zweigbergk, fick förändringen dessutom en ny katalysator. Fusionen av nyhetsprogrammet *Mitt i Musiken* med *Kulturnytt* lät som ännu en kompromiss. Den obekräftade oron inför tänkbara scenarier föranledde larm, och DN-artikeln (publicerad 11/7) föregrep utvecklingen genom att slå fast drastiska nedläggningar.

– I och med att vi påannonserade en förändring så har några medarbetare blivit oroliga för att just deras program ska påverkas. Det som kommer att ske är att vi vill göra utbudet ännu mer till- →

> **”Live-sändningarna kommer att vara minst lika omfattande som tidigare.”**
>
> MARIA EBY VON ZWEIGBERGK

gängligt och begripligt. Det är inte meningsfullt att beskriva i detalj vad som ska ske eftersom programutvecklingsarbetet nyss är påbörjat. Det inleddes i augusti och den nya tablån kommer att presenteras först i oktober, för att kunna sjösättas januari 2013, säger Elle-Kari Höjeberg.

Detta är vad som konkret kan sägas om de förestående förändringarna:

NYTT KULTURPROGRAM MED STÖRRE RÄCKVIDD

Oron inför den annonserade nedläggningen av *Mitt i Musiken* menar Höjeberg är obefogad. Programmet läggs inte ned utan fusioneras med *Kulturnytt* i grannkanalen P1.

– Uppdraget delas mellan SR Musik och SR Kultur – målet är att värna bägge utbuden, vi ökar andelen sändningsytor, säger Höjeberg.

Mitt i Musiken har under årens lopp breddat sitt fokus till att omfatta samtliga musikaliska genrer, och presentera musiknyheter med journalistisk spets. Programmet och hela redaktionen får nu draghjälp av P1:s *Kulturnytt*, med målet att presentera en motsvarighet till SVT:s *Kulturnyheterna*.

EN SÄKRAD POSITION FÖR DEN SAMTIDA MUSIKEN

Inte heller ser Höjeberg någon anledning att befara att den samtida, nyskrivna musiken ska försvinna ur kanalutbudet.

– Frågan om vad som händer med den nutida musiken är relativt enkel att besvara – den hänger nära samman med genusperspektivet. Målsättningen första året vi började se över utbudet ur ett genusperspektiv var att dubbla utbudet av kvinnliga tonsättare i P2 från 6,7% till 12%, vilket vi också gjorde året därefter.

– I dag ligger andelen kvinnliga tonsättare i P2:s utbud på 15% – högre än så är svårt att åstadkomma i nuläget, eftersom detta i hög grad styrs av utbudet: skivinspelningar och uppföranden i våra konserthus, påpekar Höjeberg.

– Ökningen av andelen kvinnliga tonsättare, och ambitionen att upprätthålla den, garanterar en motsvarande andel samtida musik – eftersom en stor del av musiken komponerad av kvinnor skrivs i dag, säger Höjeberg.

Höjeberg får stöd i sitt resonemang av nya chefen för SR Live, Maria Eby von Zweigbergk. Även von Zweigbergk, som kvalificerat sig för chefsjobbet efter många år vid P2 (som producent för bland andra *Mitt i Musiken* och den kritikerrosade serien *Hjärtslag*) anser att kravet på kvinnliga tonsättare tillgodoses i live-utbudet – oavsett genre.

– Där menar jag att vi är duktiga på att leta fram kvinnliga tonsättare, inte minst på tablåredaktionen – men tittar man på konserthusen så lever de ofta inte upp till förväntningarna, konstaterar Eby von Zweigbergk i linje med Höjebergs uttalande.

– Vi kan inte påverka dem – bara tala om att vi vill spegla *hela* musiklivet!

SAMMA KANAL, ANNAN PAKETERING

Ledtrådar till nytänket i tablån kan man läsa sig till av de formuleringar som återkommer. Det handlar om paketering, inte om stora förändringar i innehållet. Andelen live-musik kommer i lika hög grad som tidigare att omfatta samtida verk.

– Live-sändningarna kommer att vara minst lika omfattande som tidigare, säger Maria Eby von Zweigbergk. Det vi ska göra är bara att förändra tilltalet och vara tydliga med vad det är vi sänder. I live-musiken ingår ju ett kvalificerat utbud av nyskriven och samtida musik, och där finns det ingen anledning att göra några förändringar.

Förnyelse och nya profiler

Huruvida populära program som *Klingan* eller *Felicia* kommer att läggas ner eller få fortsatt liv är inte alls bestämt. Oavsett resultatet av höstens utvecklingsarbete, så kommer motsvarande innehåll i alla händelser att fortsätta flöda genom kanalutbudet, hävdar Höjeberg.

– Att profilera handlar om mer än bara presentatörerna – men även där behöver vi förnya oss, säger P2-chefen med en fingervisning till genusperspektivet avseende kanalinnehållet.

– I både TV och radio tänker man slentrianmässigt när man söker nya programledare. Män byts ut mot män – vi behöver tänka förnyelse, och bygga nya profiler som morgondagens lyssnare kan förknippa med vårt utbud, understryker Höjeberg ■

Tonsättare till minne

Under våren och sommaren har FST mist fyra medlemmar. Per Arvidsson Bremmers (f. 1959, Frösön, Jämtland) avled den 9 augusti. Per genomgick kompositionslinjen i Göteborg 1985–90 och ägnade sig både åt notetrad och elektroakustisk musik.

Tonsättaren och organisten Hans-Erik Dahlgren (f. 1954, Frösön, Jämtland) avled den 11 juli. Bland hans verk kan nämnas det mycket ofta spelade stycket Allhelgonatid förblåsarkvintett och kör. Sedan 1991 var han också verksam som kulturchef i Strömsund.

Tonsättaren Håkan »Hubbe« Larsson (f. 1959, Uppsala) avled den 28 juni. Bland hans mer kända verk kan nämnas Symfoni nr 1 (1994-95), Vindilar i Sär (1994) för flöjt, klarinett, horn och harpa samt Pianokvintett (1998). Han var även verksam som jazzmusiker.

Johannes Johansson (f. 1951, Malmö), rektor för Musikhögskolan i Stockholm sedan 2006, avled den 30 maj. Som tonsättare vann han internationellt erkännande för sina verk, som ofta kombinerar röster, instrument och högtalare. Vid tiden för sin bortgång var Johannes Johansson kraftfullt engagerad i utvecklingen av det framväxande fältet konstnärlig forskning, både vid KMH,nationellt och internationellt.

www.fst.se



FOTO: ANJA NORDAHL

Barnopera på Beckomberga

Det blev en lyckad vårsäsong på Scen Beckis, scenen som Musikcentrum Öst och Frilansteatern öppnade i Beckomberga gamla sjukhusområde i november förra året. Nära tretusen besökare upplevde musik, teater och föreläsningar i de k-märkta lokalerna, som ursprungligen byggdes som samlingslokal för de intagna på sjukhuset.

Byggnaden från 1934 är i princip bevarad i originalskick, har en magnifik akustik och lämpar sig exceptionellt väl för akustisk kammarmusik av skilda slag.

Under hösten fokuserar Scen Beckis på föreställningar för barn och familj, bland annat Kjell Perders nyskrivna barnopera *Prinsessan Erik*, som spelas den 29 september.

www.musikcentrum.se/beckis

Kvinnligt tonsättarpris



Kristina Forsman

Tonsättarna Anna Eriksson och Kristina Forsman fick i juli Musikaliska Akademiens Carin Malmlöf-Forsslingpris på 75 000 respektive 50 000 kronor. Erikssons musik beskrivs som »ett egensinnigt ljudskapande i spänningsfältet mellan kammarmusik och ljudinstallation« medan motiveringen för Forsman talar om klangligt detaljarbete och mässande melankolisk musik.

Carin Malmlöf-Forssling var tonsättare och pianopedagog, invaldes i FST 1970 och blev därmed den tredje kvinnliga tonsättaren i föreningen. År 2002 grundade hon en stiftelse i sitt eget namn med syfte att stimulera det svenska konstmusiklivet.

www.fst.se

På nya poster

Cecilia Rydinger Alin, som i juli utsågs till tillförordnad rektor för Kungliga Musikhögskolan i Stockholm

Joakim Mildner, som i januari tillträder som ny konstnärlig ledare för Norrbotten Big Band



FOTO: STEWEN QUIGLEY

Andra tongångar

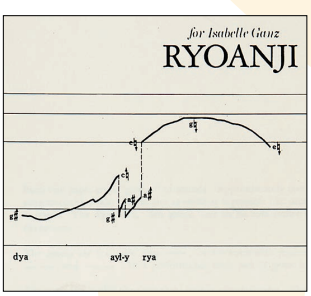
Gränslöst skapande

NY MUSIK MÖTER:

ARKITEKTUR på Arkitekturbiennalen i Venedig, där arkitekten Petra Gipp och tonsättaren Kim Hedås ställer ut verken *Part och Knot*, som båda utforskar hur samverkan mellan ljud och arkitektur kan tydliggöra det enskilda verket. Biennalen pågår till 25 november.
www.labiennale.org

DANS på Dansens Hus, då Alice Kollektiv hyllar 100-årsminnet av John Cages födelse med *Ryoanji – ett möte*, som utgår från Cagekomposition Ryoanji från 1983. Spelas 24–27 november.
www.dansenshus.se

FOTO: DAN LEPP



STADSMILJÖ i Thomas Jennefelts opera *Hos oss* med libretto av Magnus Florin. Operan utspelar sig i olika lägenheter och lokaler invid Mariatorget i Stockholm. Premiär 30 september.

ROLLSPEL i den dystopiska lajvoperan *Välkommen åter till Anfasia*, där ett samhällskritiskt budskap bärs fram av Mattias Peterssons elektronika och klassiska operaröster. Spelades i Halmstad under september och återkommer i någon form under 2013.
www.operationopera.se

Lurarna mot omvärlden

VI LYSSNAR IN:

BELGIEN, som är värd för ISCM:s World Music Days 2012. Kompositioner från mer än 50 länder spelas i Bryssel, Antwerpen, Gent, Brygge, Leuven och Mons mellan 25 oktober och 4 november.
www.worldmusicdays2012.be

WORLD MUSIC DAYS
ISCM 2012

SINGAPORE, där den svensk-vietnamesiska gruppen The Six Tones spelar två nya verk av tonsättaren Kent Olofsson den 26 oktober.
www.teatrweimar.com

HAAG, Nederländerna, där Benjamin Staerns femsatsiga kammarsymfoni *Bells and Waves* uppförs av New European Ensemble (där Staern är composer-in-residence) med Christian Karlsen som dirigent, den 4 oktober.
www.neweuropeanensemble.com


Christian Karlsen

URUPPFÖRANDET

Anna Eriksson, *Ping och Pong*, Inter Arts Center, Malmö, 6 oktober

FOTO: KRISTIN LIDELL



Berätta om Ping och Pong?

–*Ping och Pong* är ett stycke för blockflöjt och piano som kommer att framföras av Ida Höög och Anna Christensson. Det är spännande att skriva för så två vitt skilda instrument som piano och blockflöjt. Stycket rör sig från ganska brutal expressivitet till milda modala partier. Flygeln är preparerad på olika sätt, bland annat med pingisbollar, därav titeln.

Du arbetade under förra säsongen med den gränsöverskridande *Opera Lingua*, en fusion av teater, musik och språkkurs. Vad intresserar dig med den typen av arbeten?

–Vet inte. Kan inte låta bli. Kanske en sorts rastlöshet. Har lite svårt för opera, och just *Opera Lingua* var ett sätt att närma sig operaformen, men från en helt annan utgångspunkt. Men jag är verkligen inte intresserad av gränsöverskridandet för dess egen skull! Utgångspunkterna för mina verk, kan vara helt olika, och ger olika ramverk.

Du har komponerat för papegojor, leksaksrobotar och självspelande tårtljus. Vilket är det underligaste instrument du har skrivit för?

–Hm. Piano?

Vad arbetar du med just nu?

–Skriver just nu för barnkör. Tillsammans med tre andra tonsättare (Fredrik Hagstedt, Kristina Forsman och Bengt Lundin) skriver vi ett antal korta stycken var med temat »Tid«. Ett flertal barn- och ungdomskörer kommer att framföra detta under våren 2013. Jag arbetar även med ett projekt som heter *Mellan mikro och makro*. Här ingår två musiker och en bildkonstnär. Detta kommer framföras under Geigerfestivalen i Göteborg i november.

FRÅGESTÄLLARE: ANNA HEDELIUS

Konsertkalendarium

SEPTEMBER

22 **Mauro Godoy Villalobos,** *Pieza sin titulo, Contrapuntango, Intro y Tonada,* 19.30, Kulturens Hus, Lilla Salen, Luleå, Zero Hour Project, Uruppförande

23 **Rolf Martinsson,** *Tango Caporal,* Nordic Art Trio, 19.00, Skovgaardsalen, Malmö Muséum

27 **Mirjam Tally,** *Winter Island,* Olga Veselina och Vadim Ladchikov, violin, Rivne Philharmonic Orchestra, dir. Masataka Matsuo, Philharmonic Hall, Rivne,

27 **Rolf Martinsson,** *Double Bass Concerto,* Dan Styffe, Helsingborg Symfoniorkester, Rumon Gamba, 19.00, Konserthuset, Helsingborg,

27 **Jörgen Dafgård,** *Esprit,* Nordiska kammarensemblen, Stadshuset, Sundsvall, 19.00, Uruppförande

28 **Hans-Erik Dahlgren,** *Andante religioso för två violiner och orgel.* Cecila och Martin Gelland (Duo-Gelland)violin, Johannes Unger,orgel. Marienkirche Lubeck. Uruppförande

29 **Kjell Perder,** *Prinsessan Erik,* Opera Ad Lib, Pyjamaskvartetten m fl, Scen Beckis i Bromma, 15.00

29 **Olov Franzén,** *Chamber Duo,* Axelsson & Nilsson Duo, 16.00, Nannaskolans aula, Uppsala, Uruppförande

29 **Magnus F Andersson,** *The Juggler and the Thief,* Axelsson Nilsson Duo, 16.00, Nannaskolans aula, Uppsala, Uruppförande

29 **Paula af Malmborg Ward,** *DISSONAT,* Gislaveds orkesterförening, 18.00, Gislaveds konsertsal

29 **Klas Torstensson,** *Polarhavet,* Polska Radions Symfoniorkester, Lucas Vis dir, 19.30, Konserthuset Warsaw Philharmonic, Warszawa, Polen

30 **B Tommy Andersson,** *Awakening of the Beauteous Faun,* Kungliga Filharmonikernas cellostämma, 15.00, Grünewaldsalen, Konserthuset, Stockholm, Uruppförande

OKTOBER

02 **Paula af Malmborg Ward,** *Kom in!,* Göteborgs symfoniker, 10.30, Göteborgs konserthus. Uruppförande

04 **Tobias Broström,** *Samsara – Concerto for Violin, Marimba & Orchestra,* Västerås Sinfonietta/Svenska Nationella Ungdoms-Symfoniorkestern, Hugo Ticciati – Violin, Johan Bridger – Marimba, Johannes Gustavsson – Dirigent, 19.00, Västerås Konserthus

04 **Rolf Martinsson**, *Concert Fantastique* – Clarinet Concerto No.1, Martin Fröst, klarinett, Islands Symfoniorkester, dir. Yan Pascal Tortelier, Harpa Hall, Reykjavik, Island.

04 **Klas Torstensson** composer in residence, *Pocket Size Violin Concerto; Annas aria ur operan Expeditionen; Lantern Lectures, Volume IV; Self-portrait with percussion,* Joe Puglia violin, Charlotte Riedijk sopran, Joey Marijs slagverk, Asko|Schönberg Ensemble, Etienne Siebens dir., 20.15, Muziekgebouw aan 't IJ, Amsterdam, Nederländerna.

04 **Benjamin Staern**, *Bells and Waves; chamber symphony in five movements*, New European Ensemble, dir. Christian Karlsen, 20.15, Theater aan het Spui, Den Haag, Nederländerna

05 **B Tommy Andersson,** *The Tyger* (text av William Blake), Erik Westbergs Vokalensemble, 19.00, Acusticum, Piteå, Uruppförande

05 **Stefan Klaverdal,** *Den Lilla Vävoperan*, Lisa Hansson och Stefan Klaverdal, 19.30, Inter Arts Center, Malmö, Uruppförande

06 **Carl Unander-Scharin,** *The Elephant Man*, 18.00, Norrlands operan, Norrlands operan, Umeå, Uruppförande

06 **Jenny Hettne,** *Musik för strängar,* Julia Sigova och Oliver Meier, 18.00, Kronhuset, Göteborg

06 **Anna Eriksson,** *Ping och Pong,* Ida Höög, Anna Christenssen, 19.00, Inter Arts Centre, Malmö, Uruppförande

06 **Stefan Klaverdal,** *Resonate – a reconstruction of fragments from Beethoven Sonate op. 27,* Julia Sigova och Joar Sörensson, Kronhuset, Göteborg, 18.00

10–13 **NORDIC MUSIC DAYS 2012.** Läs mer på sid 8–10 samt på nordicmusicdays.org

11 **Benjamin Staern**, *Fem episoder*, Duo KeMi: Daniel Migdal, violin, Jacob Kellermann, gitarr, Konsert och kongress, Uppsala.

11 **Jan Sandström,** *Echoes of Eternity,* Lars Karlin, Christian Lindberg, Aarhus Symfoniorkester, 19.30, Symfonisk Sal, Aarhus, Danmark

16 **Ulf Grahn,** *SoundscapeVI, Darest Thou Now O Soul text Walt Whitman, For two Under the deep blue surface,* Julia Mihály, Karin Pawolka, Daniel Schröder, Sebastian Wendt, 19.30, Gallerie Robert Drees, Hannover, Tyskland. Uruppförande

16 **Ulf Grahn,** *From Dusk to Dawn,* Karin Pawolka, Daniel Schröder, 19.30, Gallerie Robert Drees, Hannover, Tyskland

16 **Ulf Grahn,** *On the Path to Silence,* Daniel Schröder, 19.30, Gallerie Robert Drees, Hannover, Tyskland

16 **Ulf Grahn,** *By Myself*, Karin Pawolka, 19.30, Gallerie Robert Drees, Hannover, Tyskland

17 **Jonas Asplund,** *One Water,* Anna Kroeker, Annika Cleo, Robert Ek, Jonas Asplund, Sam Underwood, 19.00, Estrad, Södertälje, Uruppförande

18 **Tobias Broström,** *Lucernaris – Concerto for Trumpet, Live Electronics & Orchestra*, Kristiansand Symfoniorkester, Håkan Hardenberger – Trumpet, Johannes Gustavsson – Dirigent, 19.30, Kilden – Teater og Konserthus, Kristiansand, Norge

18 **Klas Torstensson,** *In großer Sehnsucht,* Charlotte Riedijk sopran, Osiris Pianotrio, 20.15, Sounds of Music 2012, Groningen, Nederländerna,

18 **Peter Schuback**, *Klee Studien*, Entre Goethe e Webern, Limite, delvis uruppf Boston College-Fine Arts Museum Boston

19 **Rolf Martinsson**, *Soprano Saxophone Concerto No. 1,* Anders Paulsson, sopransaxofon, Dalasinfoniettan, Kristinehallen, Falun.

19 **Johan-Magnus Sjöberg,** *Sju Tranströmersånger,* Koritsia, Karin Fagius dirigent, 12.00, Domkyrkan (Lund Choir Festival), Lund

19 **Rolf Martinsson,** *Double Bass Concerto No. 1,* Edicson Ruiz/Orquesta de la Juventud Venezolana Simon Bolivar »A«/ Manuel López-Gómez, 19.00, Simon Bolivar Hall, Centro de Accion Social por la Musica, Caracas, Venezuela

19 **Rolf Martinsson,** *Golden Harmony – Soprano Saxophone Concerto,* Anders Paulsson, Dalasinfoniettan, Per Borin, 19.00, Kristinehallen, Falun

19 **Hans Gefors,** *Umi sono mono* (Yukio Mishima), Eric Ericsons kammarkör, Stefan Östersjö, Niklas Brommare, Fredrik Malmberg (dir), 19.00, Allhelgonakyrkan, Lund Choral Festival 2012, Lund, Uruppförande

Föreningen Svenska Tonsättare
Box 27327
10254 Stockholm

TEXT • Anna Hedelius FOTO • Hálldor Úlfarsson

Halldorofon.
Cello med elegant akustik.



VISST ÄR DEN ELEGANT – halldorofonen, instrumentet som både är byggt och har fått sitt gåtfulla namn av den isländske konstnären och instrumentbyggaren Hálldor Úlfarsson? Att cellon är utgångspunkten för det nya instrumentet är inte svårt att se, men tonbildandet är unikt. Halldorofonens speciella ljud skapas genom att strängarnas vibrationer tas upp av pick-up-mikrofoner och skickas förstärkta till en högtalare i instrumentets kropp. När instrumentkroppen fylls av ljud börjar strängarna svänga mer och på så sätt skapas en rundgång. Den som spelar, halldorofonisten, kan styra rundgången beroende på spelsätt samt med hjälp en liten mixer som manövrerar mikrofonernas förstärkning.

Svenske tonsättaren Johan Svensson har tillsammans med cellisten My Hellgren utforskat halldorofonen och skrivit ett verk för instrumentet.

– My och jag var på Island under en vecka för att se vad vi skulle kunna göra, berättar han. Utifrån denna workshop-vecka satte jag ihop ett stycke för halldorofon och viola.

Hálldor Úlfarsson själv tycker om när halldorofonen används i samklang med traditionella instrument. Johan Svensson berättar:

– Hálldur vill att det ska tas på allvar, inte ses som ett ufo. Som tonsättare är instrumentet spännande att jobba med. Det är svårkontrollerat och svårt att skriva ned musik för, men det går att hitta helt fantastiska ljud ■

composer's radio

Composer's Radio sänder ny musik av svenska tonsättare, huvudsakligen komponerad de senaste tio åren. Producent för programmen är Paulina Sundin och programvärd är Jamie Fawcus. Ett nytt program varvas med repriser och läggs ut på FST:s webbsida varje fredag.

Under hösten kommer musik av bland andra följande tonsättare att spelas i repriserade program, samt en intervju med Britta Byström att sändas:

Jonas Asplund, Tony Blomdahl, Britta Byström, Eberhard Eyser, Ulf Grahn, Lars Hallnäs, Anders Hillborg, Mats Larsson Gothe, Håkan Lidbo, Per Mårtensson, Eva Sidén, Patric Simmerud, Ylva Skog, Lisa Ullén, Lennart Westman

Dessutom sänds nyinspelade program och intervjuer med än så länge hemliga gäster.

Håll utkik efter dessa program, varje fredag på www.composersradio.se eller www.fst.se.



Britta Byström intervjuas i Composer's Radio.